

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2008

EACNAMAÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

ARDLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIID

DÉ CÉADAOIN, 4 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

- Roinn A** Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich gceist** ar bith a fhreagairt.
Tá **6** marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.
- Roinn B** Tá **cúig cheist** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1 agus dhá cheist** ar bith eile a fhreagairt.
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na Ceisteanna **2, 3, 4** agus **5**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.
- Roinn C** Tá **trí cheist** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **ceist amháin** ar ábhar rognach a fhreagairt, ar a áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b) nó cuid (c)**.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair rognacha **1** agus **3**.
Tá **40** marc ag gabháil le hábhar rognach **2**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair deich gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Maidir le próitéin, déan cur síos ar fhoirmiú nasc peiptídeach. (6)

2. Tabhair príomhfheidhm amháin atá ag potaisiam. (6)

Liostaigh dhá fhoinse mhaithe potaisiam sa réim bia.

- (i) _____ (ii) _____

3. Cén tionchar a bhíonn ag an oistéapóróis ar an gcorp? (6)

Luaigh dhá chúis a d'fhéadfadh a bheith leis an riocht seo.

- (i) _____

- (ii) _____

4. Comhlánaigh an tábla seo a leanas maidir le paistéaradh bainne. (6)

Modh	Teocht	Am	Toradh
Paistéaradh			

5. Ainmnigh trí ghránach a fhástar le haghaidh táirgeadh bia agus tabhair sampla amháin de tháirge difriúil a dhéantar as gach gránach. (6)

Gránaigh	Táirgí

6. Luaigh úsáid amháin a bhaintear as gach ceann de na fungais seo a leanas i dtáirgeadh bia. (6)

Múscáin _____

Giosta _____

Fungais Mhóra _____

7. Liostaigh trí aicme dhifriúla de bhreiseáin bhia agus tabhair sampla amháin as gach aicme díobh. (6)

Aicme an Bhreiseán Bhia	Sampla

8. Sainaithin **trí** mhír dhifriúla eolais faoin gcothú a chuirtear ar fáil de ghnáth ar bhianna réamhphacáilte. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

9. Luaigh an fheidhm **gach** páirt díobh seo a leanas in oigheann micreathoinne. (6)

Claochladán _____

Maighnéatrón _____

10. Luaigh an cuspóir atá le taighde tomhaltais. (6)

Ainmnigh **dhá** mhodh a úsáidtear i dtaighde tomhaltais.

(i) _____

(ii) _____

11. Sainaithin **dhá** ghné den pholasáí náisiúnta maidir le tithíocht in Éirinn. (6)

(i) _____

(ii) _____

12. Luaigh **dhá** ní a théann chun leasa an tomhaltóra de thoradh na nAchtanna um Fhruilcheannach (1946, 1960). (6)

(i) _____

(ii) _____

Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceistanna 2, 3, 4 agus 5.

1. ‘Cuid riachtanach den réim bia againne is ea an tsail. Tá buntáistí ag baint leis an tsail ó thaobh na sláinte de ach tá mórán gnéithe diúltacha ag baint léi chomh maith. Ní mór do thomhaltóirí cinntí a dhéanamh de réir eolais maidir le méid agus cineál na saille a bhíonn acu sa réim bia laethúil.’ (Consumer Choice)

Tugann an tábla seo a leanas eolas ar thrí thairge a úsáidtear go coitianta.

(Luachanna tipiciúla % in aghaidh 100g).

<i>Comhábhair</i>	<i>Leathán Sáréadrom</i>	<i>An Bunleathán</i>	<i>Im</i>
Fuinneamh	188 kcal	531 kcal	744 kcal
Saill	18g	59g	82.2g
Aigéid shailleacha sháithithe	5.1g	12g	52.1g
Aigéid shailleacha mhonai-neamhsháithithe	4.1g	17g	20.9g
Aigéid shailleacha pholai-neamhsháithithe	8.8g	29.5g	2.8g
Aigéid shailleacha Omega 3	1.6g	3.5g	0.6g
Aigéid shailleacha thrasacha	0.3g	0.5g	2.9g

- (a) Agus tú ag úsáid an eolais a thugtar sa tábla, déan gach ceann de na **trí** thairge a bhfuil cur síos orthu a mheas, ag cuimhneamh duit ar an gcomhairle is déanaí maidir le hiontógáil saille sa réim bia. (24)
- (b) Déan cur síos ar struchtúr **gach** ceann díobh seo a leanas, **agus** luaigh sampla **amháin** de gach ceann:
- aigéid shailleacha sháithithe
 - aigéid shailleacha mhonai-neamhsháithithe
 - aigéid shailleacha pholai-neamhsháithithe.
- (24)
- (c) Scríobh nóta mínithe ar **gach** ceann d’airíonna seo na lipidí:
- bréine
 - eiblíú.
- (12)
- (d) Mínigh conas a d’fhéadfadh tionchar a bheith (i) ag an bhfógraíocht agus (ii) ag stádas sláinte duine ar chinntí a dhéanadh sé/sí agus táirgí déiríochta á gceannach. (20)

2. ‘Tá an-chothú le fáil i dtorthaí agus i nglasraí agus is cuid riachtanach den réim bia iad. Níl ach 21% d’fhir na hÉireann agus 19% de mhná na hÉireann a bhfuil sprioc na hEagraíochta Domhanda Sláinte á bhaint amach acu, áfach. Is lú fós an méid díobh atá á n-ithe ag leanaí óga.’ (safefood)
- (a) Pléigh (i) an tábhacht atá le torthaí agus glasraí sa réim bia ó thaobh an chothaithe de agus (ii) an tslí a gcuireann siad leis an réim bia. (20)
- (b) Mol modh úrchaomhnaithe bia **amháin** a d’fhéadfaí a úsáid chun barrachas torthaí nó glasraí a fásadh sa bhaile a chaomhnú. Mínigh bunphrionsabal mhodh an úrchaomhnaithe atá roghnaithe agat. (15)
- (c) Scríobh nóta eolais ar ionradaíocht bia. (15)
3. ‘De thoradh bhrú agus fuadar shaol an lae inniu, tá níos mó daoine ná riamh ag ithe bia áise agus ‘bia chun imeachta’ is féidir le droch-cleachtais láimhseála bia a bheith ina gcúis le nimhiú bia, áfach.’ (FSAI)
- (a) Pléigh an tábhacht a bhaineann le rialú na teochta le linn bia a stóráil agus a chócaráil/a ath-théamh sa chaoi go laghdófar an baol go dtarlódh nimhiú bia. (16)
- (b) Déan cur síos ar na céimeanna i gcóras bunúsach *Anailís Guaise agus Pointí Rialúcháin Criticiúla* (HACCP i mBéarla) chun mias the feola a dhéanamh. Bíodh tagairt agat (i) do chontúirtí a d’fhéadfadh a bheith ann agus (ii) do na bearta rialaithe comhfhreagracha le cur i bhfeidhm. (24)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar ról an oifigigh shláinte chomhshaoil maidir le sábháilteacht bia. (10)

4. **Bíonn tionchar ag pátrúin mhaireachtála agus ag treochtaí déimeagrafacha ar fhorbairtí tithíochta.**
- (a) Pléigh conas a bhíonn tionchar (i) ag tosca socheacnamaíocha agus (ii) ag treochtaí i bhforbairt tithíochta ar roghanna tithíochta. (20)
- (b) Sainaithin agus tabhair breis eolais ar na téarmaí ginearálta agus ar na coinníollacha a chaithfear a chomhlíonadh sula dtugtar amach morgáiste. (20)
- (c) Mínigh an téarma *cosaint morgáiste* agus abair cén fáth a mbíonn cosaint morgáiste riachtanach. (10)
5. **‘Tá níos lú ná teaghlach amháin as gach cúig theaghlach i gCathair Bhaile Átha Cliath anois ina bhfuil fear céile, bean chéile agus leanaí mar a bhíodh sa teaghlach traidisiúnta.’**
(*Daonáireamh POS, 2006*)
- (a) Déan anailís ar na cúiseanna a bhfuil meath tagtha ar aonad traidisiúnta an teaghlaigh i saol na hÉireann. (20)
- (b) Déan cur síos ar thionchar atá aige ar dhaoine aonair agus/nó ar an tsochaí na ról a bheith ag athrú laistigh den teaghlach. (18)
- (c) Déan cur síos ar straitéis **amháin** chun coinbhleacht laistigh den teaghlach a réiteach. (12)

Roinn C

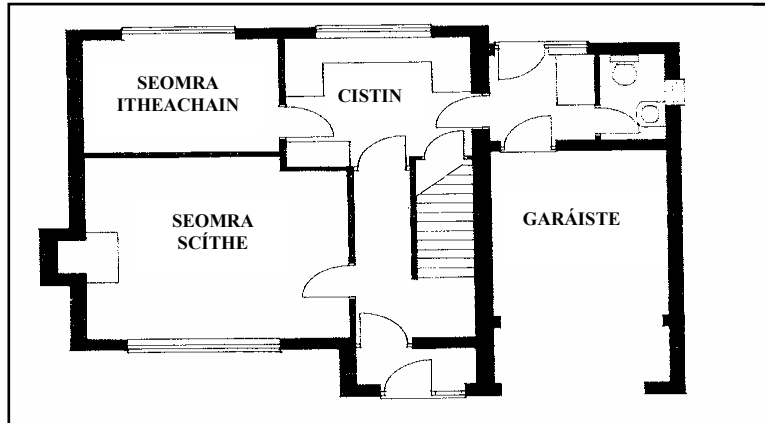
Freagair ceist ar ábhar roghnach amháin as an roinn seo.

Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 1(a) agus 1(b) nó 1(c) a fhreagairt.

- 1.(a) Tá tionchar na nósanna maireachtála agus na dtreochtaí faisín ar chúrsaí dearaidh sa teach ag dul i méid i gcónaí. Tá mórán de na tithe nua níos lú ná mar a bhíodh, mar sin is é an príomhriachtanas ná spás maireachtála cuideachtúil a chruthú a fhónfaidh do theaghlach an lae inniu.

Plean Tí – Leagan Amach Urlár na Talún

- (i) Mol trí athrú a dhéanfa ar an bplean tí atá léirithe sa léaráid thuas, chun freastal ar riachtanais lánúine a bhfuil beirt leanaí óga acu. I ngach cás, tabhair cúis leis an moladh a dhéanann tú. (18)
- (ii) Déan cur síos ar dhá bhailchríoch bhalla dhifriúla a d'úsáidfí taobh istigh den teach agus luaigh dhá airí de chuid gach bailchríche díobh. (14)
- (iii) Luaigh, agus tú ag tagairt do shamplaí, conas a bhíonn tionchar (i) ag an eirgeanamaíocht, (ii) ag forbairtí teicneolaíochta agus (iii) ag tosca comhshaoil ar dhearadh/thógáil tí. (18)

agus

- 1.(b) Bíonn gá le leibhéil éagsúla de chompord teirmeach, ar féidir iad a rialú le teirmeastat, sna seomraí sa teach a úsáidtear le haghaidh imeachtaí éagsúla.

- (i) Pléigh leibhéil de chompord teirmeach i gcás dhá sheomra sa teach. (12)
- (ii) Mínigh prionsabal oibre an teirmeastait agus tabhair samplaí d'úsáid teirmeastait sa teach. (18)

nó

- 1.(c) (i) Maidir le soláthar leictreachais an tí déan cur síos ar gach ceann díobh seo a leanas:
- ciorcad fáinne
 - mionscoradáin chiorcaid (MCBs i mBéarla). (12)
- (ii) Sainaithin trí úsáid mhí-éifeachtacha a bhainfí as an leictreachais sa teach agus tabhair breac-chuntas ar an straitéis chun feabhais a mholfá i ngach cás. (18)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 2(a) agus 2(b) nó 2(c) a fhreagairt.

- 2.(a) Tá iarrtha ag comhlacht ar dhéantúsóir éadaí, éide/culaith a bheadh oiriúnach don fhoireann oifige a dhearadh agus a dhéanamh. Tá Fabraic A agus Fabraic B á gcur san áireamh.

	Fabraic A	Fabraic B
Fabraic	Olann	Línéadach
Airíonna Fabraice	• ábhairín lag• te• ionsúiteacht den scoth• an-leaisteach• dea-dhéanamh uirthi• claonadh chun clúmhaigh• roc-obthach	• an-láidir• buanfasach• ionsúiteacht den scoth• iompraíonn teas ón gcolainn• rocann mura gcóireáiltear é
Cúram Fabraice	• nigh de láimh í• ná déan a triomú go rothlamach	• nigh sa mheaisín í• iarnáil í agus í tais

- (i) Le cúnamh an eolais a thugtar sa tábla thuas, roghnaigh fabraic le haghaidh an éide nó na culaithe. Tabhair cúiseanna le do rogha. (6)
- (ii) Déan sceitse den éide/chulaith agus déan cur síos ar an gcaoi a bhfuil **dhá** phrionsabal dearaidh curtha i bhfeidhm i ndearadh an fheistis. (13)
- (iii) Ainmnigh triail feidhmíocht fabraice de do rogha féin agus déan cur síos uirthi. (6)

agus

- 2.(b) (i) Idirdhealaigh idir snáithíní athghinte agus snáithíní sintéiseacha agus tabhair sampla **amháin** de gach ceann díobh. (9)
- (ii) Scríobh nóta ar **gach** ceann díobh seo a leanas:
 - fabraic chumaisc
 - modhnú filiméid. (6)

nó

- 2.(c) (i) Cén fáth a mbíonn sé riachtanach uaireanta pátrún a tháirgtear ar bhonn tráchtála a mhodhnú? (6)
- (ii) Déan cur síos, le cabhair léaráide, ar mhodh **amháin** chun pátrún a tháirgtear ar bhonn tráchtála a mhodhnú. (9)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéir Shóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3(a) agus 3(b) nó 3(c) a fhreagairt.

3.(a) **'Is cosúil go n-aithníonn níos mó tuismitheoirí in Éirinn anois an tábhacht atá le hoideachas don luath-óige, agus go mbíonn mórán díobh ag iarraidh a leanaí a chlárú i naíonraí agus in aonaid Montessori.'** *(Preasráiteas, 2007)*

- (i) Pléigh cuspóir an oideachais maidir le forbairt fhisiceach, mhothúcháinach, mhorálta agus intleachtach an linbh. **(24)**
- (ii) Déan trácht ar conas a bhíonn tionchar ag an stádas socheacnamaíoch ar chothromaíocht deiseanna ó thaobh an oideachais de. **(15)**
- (iii) Ainmnigh tionscnamh náisiúnta **amháin** a chuireann le deiseanna daoine ar an oideachas, agus tabhair cuntas air. **(11)**

agus

3.(b) **'In ainneoin beagnach deich mbliana de bhorradh eacnamaíochta, tá líon ard daoine fós in Éirinn i mbaol bochtaineachta.'** *(POS)*

- (i) Maidir leis an ráiteas thuas, pléigh méid agus dáileadh na bochtaineachta in Éirinn inniu. Bíodh tagairt agat i do fhreagra do thimthriall an ghátair i dteaghlaigh. **(20)**
- (ii) Ainmnigh agus tabhair sonraí **dhá** scéim de chuid an rialtais a laghdaíonn caiteachas teaghlach a bhfuil teacht isteach íseal acu. **(10)**

nó

3.(c) **Athraíonn na riachtanais a bhaineann le cúram leanaí de réir chúinsí an teaghlaigh.**

- (i) Déan achoimre ar na tosca a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar riachtanais teaghlaigh maidir le cúram leanaí. **(12)**
- (ii) Déan meastachán ar **dhá** chineál soláthair atá ann maidir le cúram leanaí. **(18)**

Leathanach Bán